

«Ens maten perquè som dones»

En els últims set anys, 79 dones han estat assassinades i 84.900 ateses a causa de la violència masclista a Catalunya | El 66% de les ordres de protecció que es demanen a Catalunya són denegades | Una de cada tres dones al món, serà agredida al llarg de la seva vida

?Ell va dir que aconseguiria una pistola i, si no, òxid; que jo sempre seria seva i de ningú més. Que sabia convèncer al jutge per no passar a la presó molt de temps?. Felisa, exvíctima de violència masclista i mentora de Tamaia.

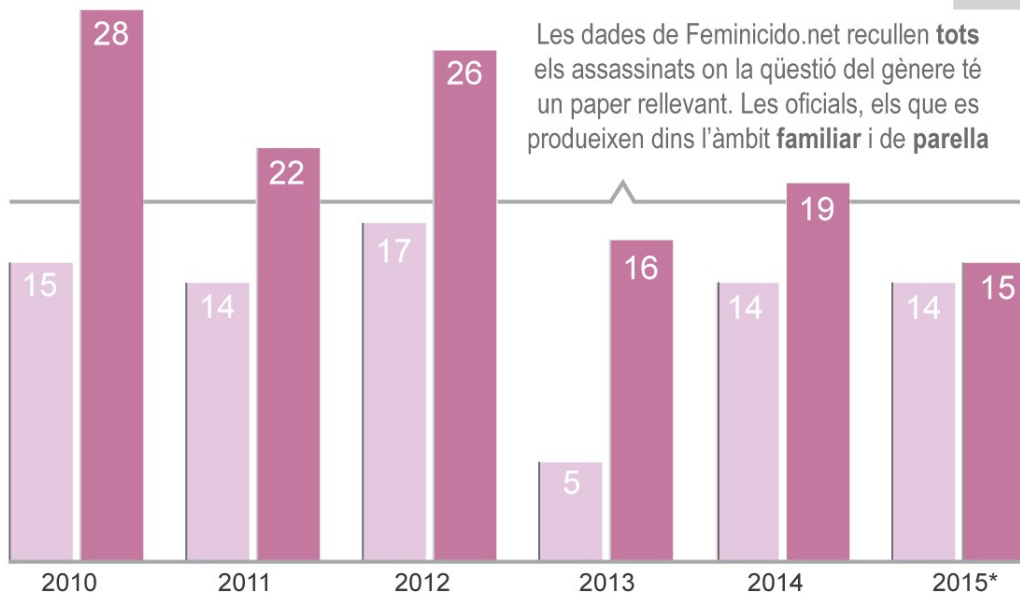
A Catalunya 88.421 dones com la Felisa han denunciat a les seves parelles o exparelles des de l'any 2009, segons dades del Departament d'Interior. Si a més, sumem el nombre de dones que no s'atreveixen a denunciar, la xifra encara seria molt més elevada. La història de la Felisa ara és un relat de superació i lluita que mostra de portes enfora. Des de fa 15 anys és mentora a la cooperativa d'iniciativa social Tamaia (<http://www.tamaia.org/>), on treballa fent tasques de suport i de sensibilització a altres dones.

Felisa podria ser la veu de les 103 persones assassinades en els últims set anys per violència masclista a mans de la seva parella, pare o fill. Pel col·lectiu de Feminicidio.net (<http://www.feminicidio.net/>), aquesta violència va molt més enllà dels supòsits recollits a les estadístiques del Departament d'Interior. Des de l'any 2010, elaboren una base de dades pròpia on recullen tots els assassinats de dones a l'estat espanyol. Graciela Atencio, presidenta d'aquest col·lectiu, explica que sovint l'Estat classifica com a "robatoris amb homicidi" crims que tenen un fort component de violència masclista.

Víctimes mortals per violència masclista a Catalunya

Dades: ■ Oficials ■ Femicidio.net

Nd

* Primer i segon trimestre de 2015 // Font: Mossos d'Esquadra i Femicidio.net

Una pregunta recurrent en aquests casos és si el perfil de l'agressor i el de la víctima tenen un retrat que moltes vegades associem a prejudicis socials establerts. ¿La violència masclista és estructural, no és anecdòtica?, explica la presidenta de l'Institut Català de la Dona (<http://dones.gencat.cat/ca/>), Montserrat Gatell. Tant Gatell, com la terapeuta Beatriu Masià i l'advocada Carla Vall coincideixen que no hi ha un perfil únic identificat. ¿Eliminem clixés: ni els immigrants són més proclius a agredir, ni és cert que la violència se situï més als barris pobres, no té res a veure amb la condició econòmica, ni intel·lectual. A l'agressor tampoc se'l pot excusar perquè tingui una drogodependència, sigui alcohòlic o pateixi un trastorn mental. De la mateixa manera, les víctimes tampoc viuen en situacions de pobresa o tenen pocs estudis. Què passa, que a Pedralbes no hi ha dones maltractades? Sí que n'hi ha, però estan silenciades?, afegeix Gatell.

Femicidis o víctimes mortals per violència masclista, més enllà del sinònim

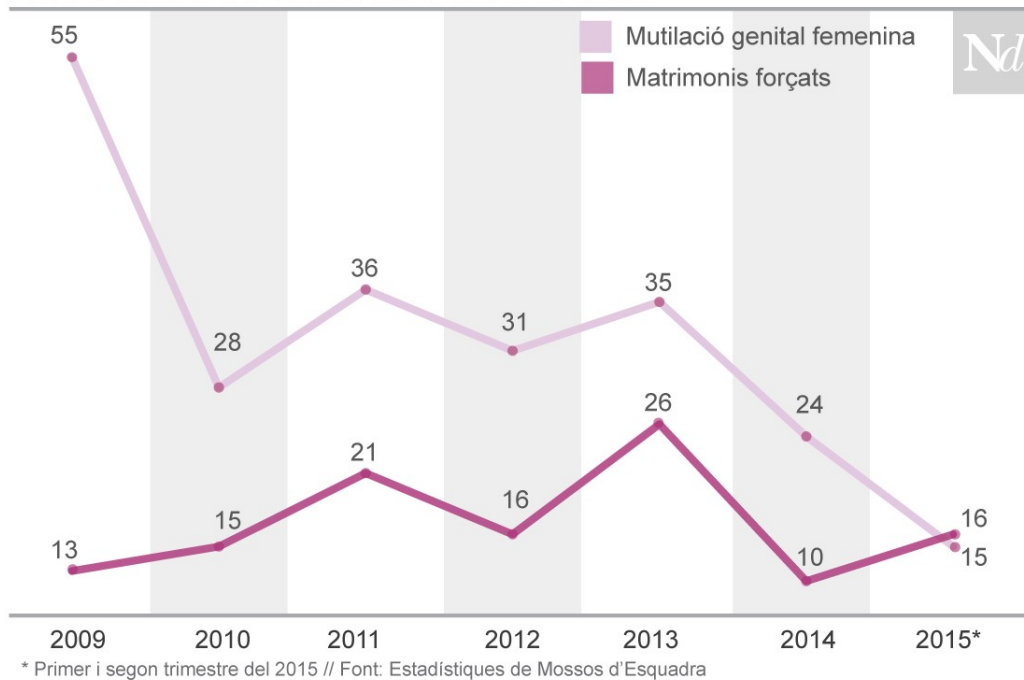
"A través de la meua experiència com a mentora, m'he format per entendre els diferents tipus de violència masclista. Saber que ens maten perquè som dones ha estat la explicació que m'ha fet tirar endavant?", Felisa.

Tot i que a l'àmbit pràctic els dos conceptes volen dir el mateix- una violència masclista extrema que es comet contra el cos de la dona i que sempre acaba en mort- a efectes pràctics la simbologia que hi ha darrere és molt diferent. Mentre que homicidi i violència de gènere són termes legals recollits dins del codi penal, la paraula "femicidi" és un concepte social que parla d'abús de poder. Rubén Sánchez, psicòleg i formador des de la perspectiva de gènere, explica que a les institucions no s'utilitza perquè evidenciaria que es tracta d'un problema sistèmic d'abús de poder.

¿Cada paraula té el seu marc?, afegeix Graciela Atencio. La Llei espanyola 1/2004, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere (<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760>) s'acull a la paraula violència de gènere i ¿només? inclou l'àmbit de la parella. I conclou: "La lluita a Espanya s'ha de centrar en que l'Estat reconegui tots els tipus de violència sobre les dones?".

A Catalunya la situació és lleugerament diferent. Des de l'aprovació de la Llei 5/2008 del dret a les dones a eradicar la violència masclista (http://www.parlament.cat/porta/pls/porta/documentnom?p_nom=TL75.pdf), els termes masclista, sexista i de gènere s'utilitzen per definir la mateixa problemàtica. Montserrat Gatell insisteix en que ¿la violència es dona en les relacions de parella però també en contextos familiars, laborals i sociocomunitaris?. És per això que la legislació catalana també engloba altres violències com és ara la mutilació genital i els matrimonis forçats. De fet, fins a l'octubre d'aquest any 2015, almenys 15 nenes han patit ablació del clítoris i 16 han contret matrimoni de forma forçosa.

Altres casos de violència contra la dona

Però més enllà d'un marc legal encertat també cal una bona aplicació per a què l'engranatge funcioni. En aquest sentit Beatriu Masià, presidenta de la cooperativa d'iniciativa social Tamaia (<http://www.tamaia.org/>), titlla de retrocés la supressió de la unitat dels Mossos d'Esquadra que atenia les víctimes de violència masclista. Explica que ¿una denúncia sense assessorament jurídic possiblement no recollirà tots aquells elements centrals i importants perquè aquella denúncia prosperi en àmbit judicial?.

Felisa ho tradueix al terreny pràctic: ¿Si el dia del judici vas només amb la teva paraula, el jutge no t'escoltarà?. La llei tampoc recull que una denúncia per violència masclista hagi d'estar feta amb l'assessorament d'una lletrada. Per a Carla Vall, advocada amb visió de gènere, ¿seria un factor clau per convertir la denúncia en una eina de defensa?.

Un llaç lila a la solapa, en rebuig a la violència masclista. Foto: Adrià Costa

La denúncia, el primer pas d'un camí d'entrebancs

¿És molt difícil ser víctima i, a la vegada, haver d'aportar proves per acusar el teu agressor?. Felisa.

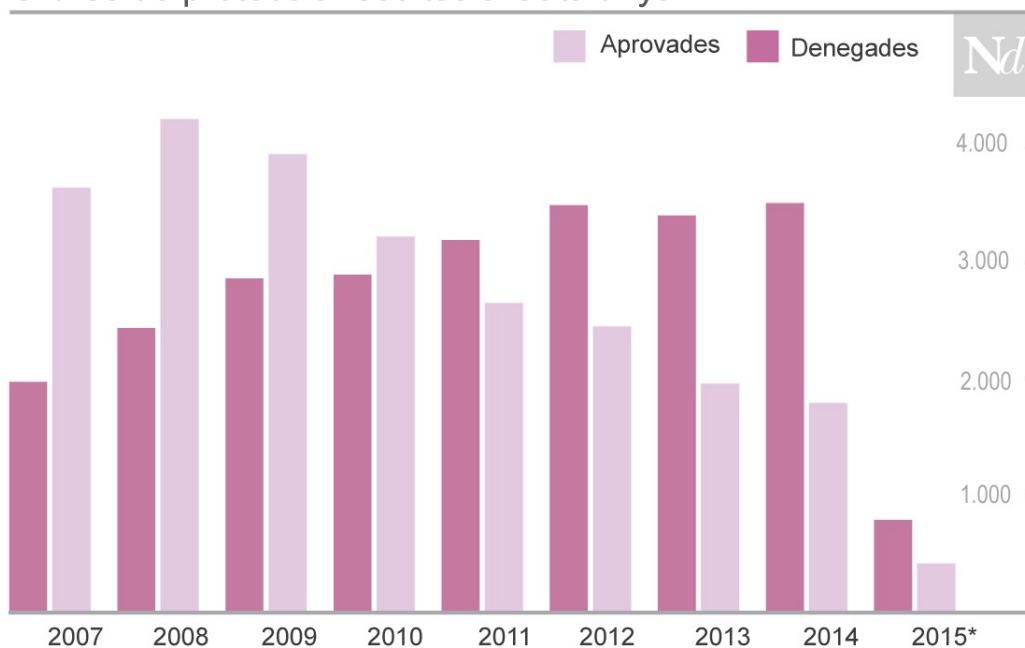
Hi ha la creença que "un cop poses la denúncia ja s'ha acabat tot, i és justament llavors quan comença el procés", es queixa Vall. Per la seva banda, la presidenta de Tamaia recalca que: "No s'explica que al darrere no hi ha cap assessorament jurídic, que els fiscals no investiguen ni aporten proves i que els jutges, moltes vegades, no t'escolten".

En aquest sentit, Rubén Sánchez i Rubió, posa l'accent en la manca de formació obligatòria i continuada en perspectiva de gènere en tots els professionals que intervenen quan una dona denuncia. Felisa, ho il·lustra de manera més directa: "Alhora de fer una denúncia es té en compte l'existència de lesions, per tant, el metge que et fa l'informe ha de saber detectar la situació. Sense formació adequada, sovint no es detecta. L'informe és l'única eina que tenim. Sense proves, no tens res".

La formació és una proposta d'obligatorietat que es desprèn de la normativa europea. Tot i que "el marc i el desenvolupament per a cada sector professional (salut, serveis socials, judicial, entre altres- són molt bons", Masià assenyala que a la pràctica els professionals que han d'impartir el protocol no tenen ni idea de la seva existència. Rubén, conclou: "La llei no serveix de res si la persona que les interpreta no té ni idea de com funciona el cicle de violència i la dependència emocional".

Segons Carla Vall, un altre aspecte que contribueix a desincentivar la denúncia és la manca de respostes positives a les ordres d'allunyament. De fet, les dades revelen que el passat any 2014, es van denegar un 66% de les més de 5.300 peticions de protecció fetes per dones en situació de risc. A partir de l'any 2010, les peticions acceptades han anat disminuint progressivament mentre que les denegacions no han parat de créixer.

Ordres de protecció resoltes a Catalunya

* Primer trimestre del 2015 // Font: Informes sobre "La violencia contra la mujer en la estadística judicial" elaborats pel Consell General del Poder Judicial

Masià denuncia que des de Tamaia han demanat explicacions al Departament de Justícia, però en cap cas han donat una resposta o han fet cap pas per aconseguir-ne una?. Actualment, es fa una avaluació molt baixa del risc mentre que fa 7-8 anys es donaven moltes altes més?. El problema, subratlla Vall, és que si la dona sent que no està segura és molt fàcil que retiri la denúncia per protegir-se i això qüestiona d'arrel la viabilitat del procediment?.

"La llei espanyola que té competències a l'àmbit penal- és molt garantista", afegeix Rubén Sánchez. Defensa que establir un ordre d'allunyament és donar indicis del que l'home és culpable. "I que no és una acusació, sinó una mesura cautelar i provisional que s'estableix per evitar el dany?.

Concentració a la plaça de la Paeria de Lleida en rebuig a la violència masclista, el passat més de març. Foto: Laura Cortés/ACN

La violència masclista, un problema sistèmic

?El maltractament a la dona és el delictes més freqüent i el menys penat. La societat i les sentències dels jutges reforcen que els homes continuïn matant?. Felisa

És necessari que es classifiquin els delictes de violència masclista com a delictes d'odi, defensa l'advocada Carla Vall. Un delictes d'odi suposa una vinculació directe als drets humans i canvia la imatge que actualment es projecta d'un homicidi íntim fruit d'un conflicte de parella. De fet, segons les estadístiques del Consell General del Poder Judicial, en el 80% dels delictes per violència física i sexual contra les dones, l'agressor coneixia la víctima amb anterioritat.

Però Catalunya i l'estat espanyol no són una excepció. L'últim informe (http://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/Ch6_VaW_info.pdf) de l'ONU publicat aquest 2015, revela que una de cada tres dones al món experimenta violència física i sexual al llarg de la seva vida i almenys un 60% són agredides per la seva parella íntima.

Moltes vegades s'ha parlat que l'efecte rebot de publicar assassinats de dones a la premsa, provoca una normalització del fet i un augment dels homicidis. Per Rubén Sánchez, aquest fenomen no existeix. "S'ha lluitat molt perquè el tema surti de l'àmbit privat i sigui una problemàtica coneguda, no es pot fer un pas enrere en drets de les dones?. Com tampoc es pot fer en el control masclista que exerceixen els joves a través de les noves tecnologies i les xarxes socials. Es tracten d'actituds d'autoritat sobre les dones que poden anar des de la coerció fins al "ciberassetjament". Montserrat Gatell explica que aquest fenomen obliga a replantejar les mancances del sistema educatiu, mentre que Beatriu Masià reclama incloure, "de manera urgent", la perspectiva de gènere dins les escoles.

Els darrers anys de lluita feminista han aconseguit traslladar la problemàtica de la violència

masclista a l'esfera pública. Des de la veu de l'experiència, Felisa recorda que fa quinze anys, ningú ho explicava de forma oberta. "Una vegada vaig sentir que quatre dones en parlaven a televisió i això em va donar molta força per tirar endavant".

OPINIÓ "No moren, les maten", per Joana Gallego*

Fins a Mafalda es fa ressò d'una evidència: les dones no moren, les assassinen. I és que és molt diferent: morir no té subjecte, però un assassinat és executat per algú. El tema de la violència contra les dones és un assumpte molt espinós que els mitjans de comunicació no saben com abordar. Durant molt temps van tipificar aquests fets com a successos. Però un succés és un fet fortuït que no implica intencionalitat: és imprevisible, inevitable i incompreensible. Un esdeveniment del com no es pot donar raó. Els successos són episodis inconnexos que no requereixen per ser entesos ni antecedents ni conseqüents. Són relats complets en si mateixos.

Però els crims comesos per homes contra les seves parelles o exparelles sí que tenen explicació i són fets que tenen intencionalitat i estan interconnectats els uns amb els altres. Per començar cal situar-los en un context més ampli de la violència contra les dones; una violència estructural que enfonsa les seves arrels en el paper hegemònic exercit pels homes i la subordinació de les dones. Una violència que els homes han après a exercir, i les dones a suportar. La violència contra les dones necessita d'una interpretació global, un relat, una història que l'expliqui, i no que quedi reduïda a una mera successió de fragments impossibles d'interrelacionar. Qualsevol conflicte ha de poder ser explicat en termes històrics, i les més de cinquanta dones que moren a Espanya cada any no pot ser titllada de violència privada que incumbeixi solament a les persones involucrades en aquests fets.

El meu relat és clar: les dones assassinades són les víctimes de la revolució silenciosa protagonitzada per elles en aquest país en els últims 40 anys i la resistència ?en grau divers i en alguns casos extrema- de molts homes a assimilar aquest canvi social irreversible que ells no han propiciat. Els mitjans han d'abordar aquests crims com a atemptats contra els drets humans de les dones, a les quals assassinen per voler fer ús de la llibertat que la seva condició de subjectes de ple dret els atorga.

*Joana Gallego. Professora de la UAB. Codirectora del Màster Gènere i Comunicació.